

SOSYAL BİLİMLER LİSELERİ ÖĞRENCİ VELİLERİNİN DEĞER ALGILARI

Okt., Serkan Padem
Düzce Üniversitesi, Düzce
serkanpadem@duzce.edu.tr

Sinan Bozkurt
Akçakoca SBL, Düzce
sinanbozkurt81@hotmail.com

Özet

Toplumsal kültürün oluşması; fertlerin değer yargılarının bir üst kimlik olarak toplumsal hayata yön vermesi, ya da mevcut toplumsal değerlerin bireylere aktarılması ile gerçekleştirilebilir. Ailede başlayan değerler eğitimi, okullarda formal bir yapı içerisinde temel değerlerin öğrencilere kazandırılması ile devam eder. Yapılan araştırmalarda, hangi değerlerin okul ve toplum yaşamında önemli olduğu ve bunların öğretiminin gerekliliği üzerinde durulurken Sosyal Bilimler Liselerinin de Milli Eğitimin Genel ve Özel amaçları ile birlikte kendi değer anlayışı içinde öğrencilerine ve bağlı bulunduğu sosyal çevreye katkı sağladığı görülmektedir. Çalışmanın amacı sosyal Bilimler Liselerine öğrenci gönderen velilerin, öğrencilerine kazandırılmasını bekledikleri değerlerin tespit edilmesidir. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi seçilmiştir. 85 öğrenci velisine yarı yapılandırılmış, açık uçlu 5 soru yöneltilmiş ve cevaplamaları istenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal Bilimler Lisesi, Veli, Öğrenci, Değerler Eğitimi.

VALUES PERCEPTIONS OF PARENTS OF SOCIAL SCIENCES HIGH SCHOOL STUDENTS

Abstract

The formation of social culture can be achieved through individuals' values and their direction of social life or passing down the social values to individuals. Moral education, which starts in family, continues by giving basic values to students in a more formal structure. While research shows that values are important for both school and social life, Social Sciences High Schools in Turkey have a great deal of contribution to the social environment in which they serve their moral education. The aim of this study is to determine the values that the parents of the students in Social Sciences High School expect to be gained. The study was designed as a qualitative research and 85 parents were asked semi-structured and open-ended 5 questions. The findings were presented in a comprehensible and logical subtitled fashion.

Keywords: Social Sciences High School, Parents, Moral Education.

GİRİŞ

18.yüzyıldan itibaren öncelikle askeri anlamda olmak üzere sosyal ve yönetsel açıdan Batılı kurumların örnek alınmaya başlaması ile eğitim alanında da köklü değişikliklere gidilmiştir. 19.yüzyılın ikinci yarısında Tanzimat ve İslahat reformlarıyla başlayan yenileşme hareketleri ile birçok kurum ve kuruluşun temelleri bu dönemde atılmıştır. Modern anlamda Türk Milli Eğitim Bakanlığının kuruluş tarihi de 19.yüzyılın ikinci yarısına dayanmaktadır (Aslanargun, 2011: 48-49).

Bu okulların misyonu; öğrencilerin zihninde, insana, düşünceye, özgürlüğe, ahlâka ve kültürel mirasa saygıya dayanan bir eğitim anlayışının yayılmasına katkıda bulunmak, vizyonuysa; kültürel mirası değerlendirebilen, yaşanan hayatı yorumlayabilen, problemlere çözüm üretebilen, bireyler yetiştirmektir. Buradan hareketle değer kazandırma noktasında bu okullara önemli görevler düşmektedir.

Günümüzde bilgi hızla çoğalarak, bilgiyi işleme, ayıklama, örgütlenme, amaçlara uygun yapılandırabilme önem kazanmıştır. Bu durum hem okulun işlevini ve rolünü daha da önemli hâle getirmiş, hem de zorlaştırmıştır. Bilgi çağında artık okulun, geleneksel bilgi aktarma görevinin yanı sıra, bilgiye ulaşma ve onu işleme yollarını da öğretmesi gerektiği ifade edilmektedir (Akyürek, 2003: 66). Bir toplum, araştırdığı, geliştirdiği ölçüde üretim gerçekleştirerek ilerleyebilir. Bu süreçte bilgi, kullanımı ve geliştirilmesi için yeterli olanak sağlanırsa, artarak değer yaratır (Akınoğlu, 2003: 8). Gelişmiş ülkelerin, bu sayede bilgi ihracından önemli ölçüde gelir elde etmesi yeni sektörlerin de oluşmasını sağlamaktadır. Hızlı değişme ve farklılaşmaların yaşandığı günümüzde teknolojinin ilerlemesi, köyden kente göç ve küreselleşme gibi olgular nedeniyle toplumsal değerlerin değişmeden kalması ve değişmeden aktarılması neredeyse imkânsızdır. Teknolojik gelişmelerin getirdiği değişikliklere uyum sağlamak toplumsal değişimleri getirir. Toplumsal değişimler ise toplumun en temel birimi olan aile ve aile fertlerinde gözlenir (Canatan, 2008: 66).

Değer sistemlerindeki farklılıkları bilmek toplumun sosyal ve aile yapısının anlaşılmasını sağlar. Asıl önemlisi, bireylerin ihtiyaçlarını, beklentilerini ve algılamalarını anlamamıza ve böylelikle bireyler arası iletişimin etkinliğinin sağlanmasına yardımcı olur. Bu bakımdan, bu konuda bilgi sahibi olmak, özellikle, bireyleri yetiştirme ve yönlendirme görevi üstlenmiş kişiler, örneğin, ailede ebeveynler, okulda öğretmenler yani eğitimciler, çalışma hayatında ise yöneticiler, açısından büyük önem taşımaktadır (Uyguç, 2003: 96). Değerler insanlık tarihi boyunca üzerinde durulan kavramlar olmuşlardır. Toplumsal yaşamın var olduğu dönemlerden bu yana filozoflar, din adamları ve günümüzde farklı disiplinlerde çalışmakta olan araştırmacı ve yazarlar değer konusunda fikir yürütmüşler, değerlerin birey ve toplum yaşamındaki önemine vurgu yaparak doğruluğuna inandıkları erdemleri tanımlamaya ve bu erdemlerin toplumca benimsenmesine çalışmışlardır (Atay, 2003: 88). Değerler; toplumun sosyo-kültürel öğelerine anlam veren en önemli ölçütlerdir (Özensel, 2003: 235). Toplumu oluşturan bireylere, nelerin önemli olduğunu, nelerin tercih edilmesi gerektiğini ve kısaca nasıl yaşanılması gerektiğini belirtmektedir (Akbaş, 2008: 10, 19). Ayrıca toplumun devamlılığını sağlayan araçlar olmakla beraber neyin iyi neyin kötü olduğu konusundaki yargılardır (Balci ve Yelken, 2010: 82). Toplumsal şartlar değiştikçe, bu şartların değişimine bağlı olarak toplumdaki değerler hiyerarşisinin de değişebileceği ifade edilmektedir. Değerlerin tümüyle nesnel duygulardan arındırılmış fikir niteliği taşımadığı, etkinlik kazandıklarında duygularla içi içe geçtiği ve bireyin amaçlarıyla ve bu amaçlara ulaşmada etkili olan davranış biçimleriyle ilişkili olduğu belirtilmektedir (Fidan, 2009: 2).

Toplumsal kültürün oluşması; fertlerin değer yargılarının bir üst kimlik olarak toplumsal hayata yön vermesi, ya da mevcut toplumsal değerlerin bireylere aktarılması ile gerçekleştirilebilir. Ailede başlayan değerler eğitimi, okullarda formal bir yapı içerisinde temel değerlerin öğrencilere kazandırılması ile devam eder. Günümüzde eğitim alanında oldukça etkili olan değerler eğitimi yalnızca okullarda değil aynı zamanda ailede de yapılmaktadır. Hatta çocuğun ilk değer eğitiminin yapıldığı yer ailedir. Öğrencilerde değer karmaşası oluşmaması için okulda kazandırılan değerler ile ailede kazandırılan değerler birbirleriyle uyumlu olmalıdır. Geleneksel dünyada değerler eğitiminin büyük ölçüde din eğitiminin içinde verildiğini biliyoruz. Söz konusu din ve değerler eğitimi olduğunda ise ailenin rolü daha da önem kazanmaktadır. İnanma eksenini, değerleri dine bağlar. Bu çerçevede denebilir ki din değer ilişkisi karşılıklıdır; değerler dinin dokusunu oluşturduğu gibi din de yerine göre hem değer oluşturur, hem de ortamını inşa eder (Aydın, 2003: 123). Modernleşmeyle sekülerleşmenin zorunlu olduğu düşünülen birlikteliği çerçevesinde din eğitiminin de bütün kurumlar gibi modern toplum tasarımına uyumlu kılınması noktasında bir arayış her zaman modern eğitim paradigmasının bir yanını oluşturmuştur. Bu konudaki görüşler, din eğitiminin modern ve seküler bir ülkede hiç olmaması gerektiğinden, yani seküler bir toplum tasarımının tamamen dinin yerine aklın ve bilimin ikame edilmesi gereğinden, dinin bireysel bir vicdan konusu olarak yine de korunması ve teşvik edilmesi, dolayısıyla eğitim sürecinde kontrollü bir derecede korunması gerektiğini belirtilmektedir (Aktay, 2003: 28). Çocuğun kendi duygularının, kabiliyet ve temayüllerinin farkına varması, bunların olumlu olanlarının aile tarafından desteklenmesi, olumsuzlarının köreltilmesi yine okul ve sosyal çevrenin aynı vazifeyi arzu edildiği şekilde yerine getirmesi çoğu zaman mümkün olamamaktadır. Bu alanlarda meydana gelen eksiklik ve yetersizlikler, çocuklara okul döneminde ahlâkî değerleri kazandıracak bir karakter eğitimi verilmesi ihtiyaç ve zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır. Hayatın her alanını kuşatan dinin ve hayatın her anının zorunlu bir fenomeni olan eğitimin, insanın mevcut dinamizmini yukarıya çevirme; var olan iradesini olumluya yöneltme gibi iki ortak misyonu vardır. Eğitimi olmayan bir dini ve üzerinde yükseldiği manevi değerleri olmayan bir eğitimi düşünemeyiz. Çünkü eğitim, aradığı eksilmeyen enerjiyi dinin inanç, ibadet ve ahlâk prensiplerinde bulabildiği ölçüde başarılı

olabilir. Başka bir deyişle eğitim, dinin bu imkânlarını sağlıklı kullanabildiği, evrensel ilkelere bağlı kalabildiği ve bilimin verileriyle yolunu tayin ettiği ölçüde hedeflerine ulaşır. Dini ve eğitimi iki ayrı alan olarak düşündüğümüzde, birincinin ikinciyi kuşattığı, ortak hedefleri bulunan, aynı obje üzerinde çalışan, hayatın vazgeçilmez iki olgusu olduğu vurgulanmaktadır (Kanger, 2007: 1-22).

Düşünmeyi ve yapıcı eleştiriyi teşvik eden bir eğitim yaklaşımına gerek bulunmaktadır. Öğretmen, ister tartışmalar ister faaliyetler yoluyla öğrencilerin dinî ve ideolojik arka plânları hakkında ne kadar bilgi sahibi olursa, öğretim o kadar duyarlı ve odaklanmış olur. Bu din eğitimi yaklaşımının pedagojisi ayrıca öğrencilerin arkadaşlarından iç görüler kazanmasına ve sınıftaki farklı fikirleri inceleyebilmesine imkân verecek metotlar gerektirmektedir. Din eğitiminin içeriği yalnızca öğretmen tarafından sağlanan veriden oluşmaz, ayrıca katılımcıların bilgisi ve deneyimini ve iki taraf arasında etkileşimli (interaktif) bir ilişkiyi de içerir.

Farklı arka plânlara sahip çocuklarla çalışan uzman bir din eğitimcisinin, diyalektik öğrenmeyi idare etmek için profesyonel beceriye gereksinim olduğunu belirtilmektedir (Jackson, 2003: 191). Değişen ve gelişen dünya ile beraber, artık televizyon, bilgisayar oyunları, sinema, dergi, internet, oyuncaklar ve reklamlar aracılığıyla bütün dünya çocuklarımızın sosyal çevresi olmuştur. Aile ve okul tarafından verilen değerlerle, televizyon ve dış dünyanın verdiği değerler çoğu zaman farklılık göstermektedir. Bu noktada anne babaların işleri daha da zorlaşmaktadır. Hızlı ve baş döndürücü şekilde değişim içinde olan değerler, bunlarla baş etmek zorunda kalan ve değer karmaşası yaşayan çocuklar için değer aktarımı çok daha önemli bir hale gelmiştir. Hızlı bir değişimin ve dönüşümün yaşandığı günümüzde toplumlar, sosyal, siyasal, kültürel, ekonomik vb. yönlerden çeşitli gelişmelere tanıklık etmektedirler. Bireylerin sosyalleşmesinde, bilgi, beceri ve değerlerin kazanılmasında en önemli kurum şüphesiz ki eğitim kurumlarıdır. Bu nedenle değerler eğitiminde okullar ayrıcalıklı bir konuma sahiptir. Okullar, topluma yeni katılan bireye, diğer insanlarla ve devletle olan ilişkilerindeki hak ve görevlerini öğretirler. Değerler yaşayarak edinildiği için öğretmenler tarafından sınıflarda değerler eğitimine uygun materyal ve etkinlikler sıklıkla kullanılmalıdır (Baysal, Saman, 2010: 67). Okullarda açık programlar uygulanmasının yanında çoğunlukla da gizli ya da örtük program denilen programlar yoluyla da birtakım niteliklerin bireylere kazandırılması hedeflenmektedir. Çağın getirdiği olumsuz durumlar karşısında, okullar öğrencilerine iyi tercihler yapabilmek için seçenekler gösterebilmeli ve aynı zamanda bu tercihleri yapabilmeye stratejilerini ve amaçlarını sunabilmelidirler.

Genel kabul gören değerlerin yeni nesle kazandırılması yalnız bir dersin, öğretmenin işi değildir. Konuya bütüncül olarak yaklaşılmalıdır. Toplumu oluşturan tüm katmanların her birinde değerler eğitiminin önemi konusunda bir bilinç oluşturulması gerekir. Şüphesiz, bu değişimden ve dönüşümden en çok etkilenen alanların başında eğitim gelmektedir. Bütün diğer alanlarda olduğu gibi eğitim yönetimi alanında da değerlerin önemli bir yeri vardır. Değerler insan davranışlarında ve tercihlerinde belirleyici olduğundan, insana ait bilim dallarında değerlerin incelenmesi önemli bir yer tutmaktadır. Her bireyin ve toplumun olduğu gibi her okulun da kendine özgü değerleri vardır veya zamanla bu değerleri oluşturur. Bireyler kendilerine ait değerlerle ve çevrelerine ait değerlerle örülü bir yaşama sahiptir. Bir değer örüntüsü ile yaşamlarını sürdüren bireylerin, üyesi oldukları toplumun ve okulun değerlerini oluşturdukları ve aynı şekilde kendi değerlerini de toplum ve okulun değerleri ile değiştirebildikleri görülmektedir (Aktan ve Turan, 2008: 231-233). Okul yaşamını, okulda herkes tarafından kabul edilip paylaşılan değerler şekillendirir. Yine aynı değerler, okul dışındaki ilişkilerin de belirleyicisi ve düzenleyici durumundadır. Karakter eğitimi de okulun öz değerlerini belirleyerek bu ortak değerleri öğretmek ve öğrencilerin yaşamlarında pekiştirmek için çalıştığı ifade edilerek karakterin ancak değerlerle inşa edilebildiği belirtilmektedir (Demirel, 2009: 37). Demokrasinin ihtiyaç duyduğu farklılıklara duyarlı, eleştirel düşünebilen, yaratıcı, hak ve özgürlüklerin farkında, bilinç düzeyi yüksek, sorumluluklarının bilincinde olan yurttaşların yetiştirilmesinde kurumsal eğitimin rolü büyüktür. Özellikle, tüm bu değerlerin bireylere kazandırılmasında okullar önemli bir görev üstlendiğinden, okullar demokratik vatandaşlık ve insan hakları eğitiminde kilit bir role sahiptir. Dolayısıyla, demokratik değerlerin hayata geçirilmesi, uygulamaya konması açısından okulların da demokratik bir yapı ve işleyişe sahip olması gerektiği ifade edilmektedir (Tamer, 2011: 8).

Bireyin kendisini, toplumun ise bireyi, kontrol etmesini sağlayan unsurların başında değerler gelmektedir. Sahip olunan değerler kişinin toplum içerisindeki statüsünün belirlenmesinde etkili olmaktadır. Bu değerler sayesinde birey, diğer insanlar ile etkili iletişime geçebilir ve sosyal konumunun belirlenmesi için uygun bir altyapı oluşturabilir. Eğitim sisteminin toplumun tüm bireyleri ile ilişkili olması nedeniyle toplumsal kültürden önemli derecede etkilendiği söylenebilir. Diğer tüm sistemler gibi eğitim sistemi için de başka ülkelerden birçok anlayış,

model ve uygulamanın transfer edilmesi söz konusudur. Ancak bu transfer sürecinde ülkenin toplumsal kültürel özelliklerine ilişkin bir kritik yapılmadığı takdirde, etkin bir yönetim ve örgütlenme modeline ulaşılamayacaktır. Bu bağlamda, başka kültürel ortamlarda ortaya çıkan yöntemlerin hangi kültürel özelliklere göre değiştirilmesi ya da uyarlanmasının belirlenmesinin önem taşıdığı ifade edilmektedir (Erdem ve Kocabaş, 2005: 206). Bir toplumun geleceğinin iyi yetişmiş ve karakter sahibi insanlara bağlı olduğu tartışma götürmez bir gerçektir ve insanlar iyi ahlaki karaktere kendiliğinden sahip olamazlar. Bundan dolayı öğrenim çağındaki her bireyin uygun ahlaki kararlar ve davranışlar sergilemesine yardımcı olacak değerler ve becerilerle donatılması kaçınılmaz olarak okulların temel hedefleri arasında olduğu belirtilmektedir (Ekşi, 2003: 81).

Değerler, insanların toplumsal ilişki ve görevlerin bilincine varmalarını sağlayan özgün birer ölçütlerdir. Değerler, bireye örgüt veya toplum tarafından kazandırıldığı gibi, bireyin kişisel değerleri de olabilmektedir. Değerlerin bir kısmı çevrenin etkisiyle oluşurken, bir kısmı da sosyal, ekonomik, yasal ve kültürel yapılanmanın getirdiği eğilimlerle biçimlenmektedir. Değerler bireyde bir kez kazanıldıktan sonra kişisel bağlılık gösteren duygusal özellikler göstermeye başlayacaktır. İnsanlar toplumsal varlık özelliklerine sahip oldukları için değerler toplumsal kültür içerisinde öğrenilmektedir. Toplumun değerleri insanların bir birey olarak yetişme sürecinde, kararlarında, ilişkilerinde ve göstereceği davranış örneklerinde önemli katkıları bulunmaktadır. İnsanlar, değerleri öğrenerek, toplumsal yaşam içindeki amaç ve hedeflerini gerçekleştirmek için çaba harcarlar. Değerler, bireylerin düşünce, tutum, davranış ve yapıtlarında birer ölçüt olarak ortaya çıkar. Toplum ve örgüt bütünlüğünün ayrılmaz bir parçasını oluşturur. Bireyin daha sonraki yaşantısında kazanacağı tutumlar, çevre değişkenlerine karşı benimseyeceği değerleri farklılaştırır. Bireyin yaşantısı süresince değerlerinin oluşmasında ve gelişmesinde kültür, bireylerarası ilişkiler ve çevresel değişkenlerin önemli olduğu belirtilmektedir (Kara, 2007: 21). Önem sırasına göre yapılan tercihlerde milli, geleneksel ve ahlaki değerlerin ön plana çıktığı, demokratik ve çevreyle ilgili değerlerin ise velilerce yeterince tercih edilmediği gözlenmiştir. Bu durumun ortaya çıkmasında ailelerin sosyo-ekonomik durumlarının ve öğrenim düzeylerinin etkili olduğu vurgulanmaktadır. (Yiğittir, 2010: 219). Bu çalışmamızda da çocuğunu İmam-Hatip Liselerine gönderen velilerin değerler konusunda bilgi sahibi olup olmadığını ve çocuklarına okul tarafından kazandırılan değerlerin neler olduğunun tespit edilmesidir.

AMAÇ

Bu çalışma çocuğunu Sosyal Bilimler Lisesine yollayan velilerin öğrencilerine kazandırılmasını beklediği değerlerin neler olduğunun tespit edilmesi amacıyla yapılmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışma, Sosyal Bilimler Lisesi velilerinin görüşlerini belirlemek üzere betimleyici bir yaklaşım izlenerek yürütülmüştür. Velilerle yapılan görüşmelerde elde edilen nitel veriler görüşme soruları doğrultusunda ve analiz aşamasında ortaya çıkan temalar çerçevesinde tartışılarak yorumlanmıştır.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi seçilmiştir. Bu örnekleme yöntemindeki temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 112). Nitel araştırmaların temel karakteristiğinin, araştırma öznelerinin bakış açılarını ve anlam dünyalarını ortaya koyma, dünyayı araştırma öznelerinin gözleriyle görmektir (Kuş, 2009: 87-130). Araştırmadaki veriler bize, araştırma öznelerinin anlam dünyalarını, kendi deneyimlerini nasıl yorumladıklarını, duygu ve düşüncelerini aktarmaktadır. Buradaki anlamalar, kültürel ve sosyal olarak inşa edildiği için nitel görüşme sırasında elde edilen veriler derin, zengin ve detay içermektedir.

Çalışma Grubu

2015-2016 eğitim öğretim yılında Akçakoca Sosyal Bilimler Lisesinde 85 veli araştırmamızın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmaya katılan velilerin yaş, cinsiyet, eğitim durumu ve kıdem gibi kişisel bilgileri değerlendirmeye alınmamıştır.

Veri Toplama Aracı

Çalışma konusu hakkında derinlemesine bilgi edinmek için iki araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış açık uçlu görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formu hazırlama sürecinde ayrıntılı literatür taraması yapılmıştır. Bu işlemler sonucunda toplam 5 sorudan oluşan açık uçlu yarı yapılandırılmış soru formu elde edilmiştir. Bu formlar veli toplantısına katılan velilere verilmiş, bir hafta sonra geri vermeleri söylenmiştir. Bazı veliler elden, bazıları öğrenci ile bazıları da posta yoluyla formları yollamışlardır. Bu süreçte 125 veliden toplamda 85 veli geri dönüt vermiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde betimsel ve içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Buna göre veriler düzenlenerek kodlanmış, kodlanan verilerden temalar oluşturulması yoluna gidilmiş ve bu doğrultuda bulgular tanımlanmış ve yorumlanmıştır. Kavramsal çerçeve ile uyumlu veriler bulgular halinde tanımlanmıştır. İki araştırmacı tarafından bağımsız olarak yürütülen analizler sonunda ulaşılan ortak kavramlar ve temalar araştırma bulguları olarak sunulmuştur. Elde edilen verilerin içerik analizi sonucunda bazı temaların ön plana çıktığı görülmüştür. Bunlar:

1. Sosyal Bilimler Liselerine Öğrenci Gönderme Sebepleri
 - a. Yabancı dil eğitimi
 - b. İyi bir eğitim vermesi
 - c. Pansiyonlu okul olması
2. Sosyal Bilimler Liselerinin Öğrencilere Kazandırdığı Değerler
 - a. Toplumsal kurallar ve sosyal gelişim
 - b. Karakter ve kişilik gelişimi
 - c. Öz değerlerin kazandırılması
 - d. Sosyal ve kültürel etkinlikler
3. Yönetici ve Öğretmenlerden Beklentiler
 - a. İyi örnek olmak

Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırma geleneği içerisinde geçerlik ve güvenirlik gibi kavramlar, pozitivist paradigmanın hipotez test etmeye dayalı tümdengelimci anlayışının ürünü olarak dogmatik bulunmakta ve eleştirilmektedir. Bunun yerine inandırıcılık ve aktarılabilirlik gibi kavramların daha fazla tercih edildiği görülmektedir (Corbin ve Strauss, 2008). Bu doğrultuda araştırmanın inandırıcılığını arttırabilmek için alan taraması ve doküman incelemesi yapılmış, araştırmanın yöntemi ve aşamaları açık ve ayrıntılı bir şekilde katılımcılara açıklanarak anlaşılmayan konularda ek bilgi verilmiştir. 85 veliye yarı yapılandırılmış açık uçlu 5 soru yöneltilmiş ve cevaplamaları istenmiştir. Açık uçlu sorulardan elde edilen veriler iki ayrı araştırmacı tarafından içerik analizine tabi tutulmuş, yöneltilen sorulara verilen cevaplardan ve ortaya çıkan temalardan oluşan kategorilerin ortak olanları belirlenerek analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. İki araştırmacının analizleri arasında yüzde 85 düzeyinde uyum saptanmıştır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Görüşlerine başvuru alan velilere sorulan sorulardan hareketle her sorunun altında velilerin çocuklarına kazandırılmasına düşündükleri değerler kavramsallaştırılarak temalar ve alt temalar oluşturulmuştur. Elde edilen verilerin içerik analizi sonucunda bazı temaların ön plana çıktığı görülmüştür. Buna göre velilerin görüşleri sorular ışığında analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

1. Sosyal Bilimler Liselerine Öğrenci Gönderme Sebepleri

Bu tema altında velilerin Sosyal Bilimler Lisesine öğrenci gönderme sebepleri incelenmiştir.

a. Yabancı Dil Eğitimi

46 öğrenci velisi Sosyal Bilimler Lisesinde, özellikle Hazırlık Sınıflarından itibaren Yabancı dil eğitiminin (İngilizce, Almanca) verilmesinin kendileri ve öğrenciler açısından önemli olduğuna vurgu yapılmaktadır. Bu konuda bazı veli görüşleri şöyledir:

"...İngilizce ve Almanca gibi önemli yabancı dil derslerinin haftalık ders saati bu okulda diğerlerine göre daha fazladır."

"...bu okulda Hazırlık Sınıflarında haftada 20 saat İngilizce ve 4 saatte Almanca dersi verilmektedir. Bugün birçok insan ilerlemiş yaşına rağmen dil kurslarına gitmekte ve epeyce masraf etmektedir. Bunun sebebi ise geçmişte belki böyle imkânları yoktu."

"...günümüzde artık İngilizcenin çok önemli, hatta bazen yetmiyor bile. Bir yere iş başvurusu yaptığımızda İngilizceyi yabancı dilden saymıyorlar. Diğer bildiğiniz yabancı dilleri soruyorlar. Dolayısıyla ben de öğrencimin bu yaşlardan itibaren İngilizce ve hatta onun yanında diğer yabancı dili şimdiden öğrenmesini isterim. Bu okullar bu iş için biçilmiş kaftan"

Bu görüşler doğrultusunda, öğrencilerin gelecekte karşılarına çıkacak olan yabancı dille ilgili problemleri şimdiden halletmesi gerektiği veli görüşlerinden anlaşılmaktadır.

b. İyi Bir Eğitim Verilmesi

57 veli okulun özelliğine bağlı olarak ahlaki değerler ile birlikte öğrencilerin gelecekte topluma ve kendilerine yararlı olması ve diğer insanlara faydalı olması için iyi bir eğitimden geçmesi gerektiğine vurgu yapmaktadırlar. Ayrıca bu eğitime ailelerin de katkı sağlaması gerektiğini belirtmektedirler. Bu anlamda okulun başarılı bir okul olduğu veli görüşlerinden anlaşılmaktadır.

"...ailesine ve topluma daha yararlı bir insan olarak yetişmesi amacıyla okula gönderdim."

"...öğrencimin gelecekte hayal ettiği mesleğe bu okullardan daha rahat gideceğini düşünüyorum."

"...çocuğumun bu okulda daha başarılı olacağına inanıyorum."

"...diğer okullara göre çok iyi bir okul olduğu için."

"...kendine ve insanlığa faydalı olması için."

Velilerin Sosyal Bilimler Liselerini tercih etme sebepleri ile ilgili olarak çocuklarının topluma faydalı bireyler olarak yetişmesi, bu okulların kendi türleri içinde diğer okullara göre başarılı sayılabileceği, milli ve manevi değerlerin birlikte verilmeye çalışılması gibi hususlarda velilerin titiz davrandıkları belirtilmektedir. Ayrıca veliler tarafından öğrencilerde olumlu yönde değişikliklerin gözlemlendiğini, okulun her açıdan öğrencilere değer kazandırdığı ve beklentileri karşılayabilecek seviyede olduğu da vurgulanmaktadır.

c. Pansiyonlu Okul Olması

Okulun pansiyonlu olması, öğrencilere barınma ve yemek imkânlarının sunulması veliler açısından önemli görülmektedir. Özellikle il dışından gelen öğrenciler için okulu tercih etme sebebi olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Bu konuda bazı veli görüşleri şöyledir:

"...biz il dışında oturuyoruz, kaldığımız yerde böyle bir imkân yoktu."

"...ilk başlarda zor olsa da şimdi oğlumun pansiyonda kalmasından memnunum. Çünkü oğlum annesinin, babasının, kardeşinin ve hatta paranın önemini biraz daha iyi kavramaya başladı. Parasına daha ölçülü harcıyor. Hem de oğlumun olgunlaşmasına katkı sağladı."

Bu görüşler doğrultusunda, öğrencilerin kendisini ve çevresini tanıma, ihtiyaçlarını giderme, rol ve sorumluluklarını öğrenme ve yerine getirme gibi nitelikler için sosyal bir çevreye ihtiyaç duymaktadır.

2. Sosyal Bilimler Liselerinin Öğrenciye Kazandırdığı Davranışlar

Bu tema altında öğrencilere ders dışında kazandırılmak istenen davranışlar incelenmiştir.

a. Toplumsal Kurallar Ve Sosyal Gelişim

62 veliye göre çocuğun kabiliyeti doğrultusunda yönlendirilmesi, girişkenlik, toplumsal ve sosyal yaşamın doğru kuralları, arkadaş çevresi, öğrendiklerinin hayatta uygulanması ve okul dışında evde de öğrencilerin desteklenmesi gibi hususların ön plana çıktığı belirtilmektedir. Bu konuda bazı veli görüşleri şöyledir:

"...çocuğumun kabiliyeti doğrultusunda yönlendirilmesini isterim."

"...anne baba ve büyüklerine karşı nasıl davranacakları hususunda bilgi sahibi olmalarını bekliyoruz."

"...okulda çocuğumun ders haricinde evde desteklenmesini..."

"...halkla olan ilişkili öğrenmesini istiyorum."

"...karşısındaki insana dürüst ve daha saygılı davranması..."

Okul yönetimi ve öğretmenlerin öğrenci ve velileri özellikle evlerinde ziyaret etmesi daha sıcak ortamların oluşmasına, karşılıklı güven duygusunun gelişmesine bunun da eğitim ve öğretimi olumlu yönde etkilemesine

katkı sağladığı vurgulanmaktadır. Çelenk'e göre; okul ile ortak hareket ederek düzenli iletişim içinde bulunan velilerin çocuklarına eğitim desteği sağladığını ve çocuklarının da okul başarılarının yükseldiğini ifade ederek velilerin bu görüşünü desteklemektedir (Çelenk, 2003: 32).

b. Karakter Ve Kişilik Gelişimi

47 öğrenci velisi karakter ve kişilik eğitimi ile ilgili olarak karakter ve kişilik gelişimi, örnek bir vatandaş olmak, öz güvenin kazandırılması, hayatın planlı bir şekilde yaşanması, güzel konuşmak, kendi ayakları üzerinde durmanın öğretilmesi gibi hususlarda yoğunlaşmaktadır. Bununla birlikte velilere göre, okulun; öğrencilere kendine güven kazandırmaya yönelik çalışmalarının önemli olduğunu ve bu çalışmaların öğrencilere duyarlı ve örnek bir vatandaş olma yönünde katkı sağladığı belirtilmektedir. Konuyla ilgili olarak bazı veli görüşleri şöyledir:

"...iyi ve örnek bir vatandaş olmasını..."

"...kişilik olarak çok güzel bir eğitim almasını isterim."

"...sosyal aktivitelerde bulunup güven kazandırılmasını isterim."

"...sevgi ve saygı anlayışı içinde iyi bir evlat olmasını istiyorum."

"...kendisini daha iyi bir şekilde ifade etmesini isterim."

"...hayatını planlı bir şekilde yaşamasını isterim."

Çağımızda toplumsal hayatın seyrinin yaşanabilir bir iklimde devam etmesi için, bireylerin bu iklime olumlu yönde katkıda bulunabilecek karakter özelliklerine sahip olması gerekmektedir. İyi karakter özelliklerine sahip bireylerin yetiştirilmesi demokratik cumhuriyetin devamının sağlanması için gereklidir. Aynı zamanda toplumların sosyal yapıda mutlu olabilmeleri ve geleceğe güvenle bakabilmeleri için bireylere erken yaşlardan itibaren karakter ve kişilik eğitiminin verilmesinin gerekliliği vurgulanmaktadır (Katılmış, Ekşi ve Öztürk, 2010: 57).

c. Öz Değerlerin Kazandırılması

Bu tema altında 58 öğrenci velisine göre öz değerlerin kazandırılması ile ilgili olarak; duyarlı olmak, sorumluluk bilinci, tutumluluk, öğrencilerin hayata bakış açılarındaki olumlu değişiklikler, zarar verici maddelerden uzaklaşma ve çevresindekilere karşı daha dikkatli olma sevgi, saygı, güven, yardımlaşma, paylaşma ve değer verme gibi kavramların ön plana çıktığı görülmektedir. Öğrencilerin pansiyonda kalmaları öğrenciler arasında güven, saygı ve yardımlaşma gibi değerlerin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Konuyla ilgili veli görüşlerinden bazıları şöyledir:

"...yapması gereken davranışların farkına vardı ve daha olgun bir seviyeye geldi. "

"...bu okula geldikten sonra giyim kuşamında, hal ve hareketlerinde, tutum ve davranışlarında daha düzgün bir yaşantı göze çarpmaktadır..."

"...tutumlu olmaya çalışıyor."

"...sorumluluk bilincinin geliştiğini gözlemledim."

"...geleceğe dair planlar yapıyor..."

"...oğlum özel eşyalarını arkadaşlarıyla paylaşıyor."

"...öğrencimin parası bitmişti, araya hafta sonu girdiği için pazartesi yollayabileceğimi söyledim. O da bir arkadaşından borç almış. Bu duruma pek alışık değildi ama zorda kalınca arkadaşlarının yardım etmesi bizi çok mutlu etti. Ayrıca okuldaki yönetici ve öğretmenler de ihtiyacı olan öğrencilere yardımda bulunuyormuş..."

"...milli ve manevi değerlerine bağlı ahlaklı bir kişi olarak yetişmesi için. Belki bu değerler başka yerlerde de kazanılabilir ama en güzel bu okullarda kazanılabileceğine inandığım için."

"...dışarıdaki arkadaşlarından uzak durması, kötü alışkanlıklarını bırakması..."

"...konuşması olumlu yönde değiştiğini gözlemledim."

"...konuşmasında Allah kelimesini çok kullanmaya başladı."

"...daha saygılı ve sevecen biri oldu."

"...çevresiyle hiç konuşmazdı, şimdi bunu aşmaya başladı..."

Aileler çocuklarını kendi ayakları üstünde duran ve kendine güvenen birey olarak yetiştirmek istediğinde; öncelikle sorumluluk, öz değer, kendine güven ve ahlak bilincini kazandırmaya çalışmalıdır. Çocuğun kendi davranışlarının sorumluluğunu alması, bir gün içinde kazanabileceği ya da öğrenebileceği bir beceri değildir. Sorumluluk bilincinin gelişmesi yaşamın ilk yıllarından başlayarak sürekli devam eden bir değişimle mümkündür. Sorumluluk da değerler gibi çocuğun öncelikle ailesinden ve sosyal çevresinden öğrendiği, geliştirdiği bir olgudur. Bununla birlikte öğrencilerin sorumluluk bilinciyle daha tutumlu oldukları, yaptıkları davranışların

farkında vardıkları gözlemlenmektedir. Ayrıca öğrencilerin bu okula geldikten sonraki değer yargılarının olumlu yönde değiştiğini, birçok kötü alışkanlıkların terk edildiğini; bu anlamda okulun yönetici, öğretmen ve velilerinin uyum içinde çalıştığı vurgulanmaktadır.

d. Sosyal Ve Kültürel Etkinlikler

Bu tema altında 45 öğrenci velisi sosyal ve kültürel etkinliklerle ilgili olarak; gezi programları ile muhtelif yarışmaların önemini vurgulamaktadır. Gezi programları öğrencilerin; gözlem yapma ve veri toplama yöntemiyle konu hakkında deneyim kazanmasına, yaratıcı düşüncelerinin ve yorum yapma yeteneklerinin gelişmesine katkı sağladığı belirtilerek literatürle desteklenmektedir (Kızılçaoğlu, 2003: 1). Ayrıca gezilerin çevre ile insan arasında ilişki kurma düşüncesinin öğrencilerde kökleşmesine yardımcı olduğu da ifade edilmektedir. Bununla birlikte okul içi ve dışında düzenlenen *şiiir okuma, koro, tiyatro ve müzikal gösterileri* Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerini sosyal ve kültürel yönden aktif hale getirerek, öğrencilerin sosyalleşmesine katkı sağladığı vurgulanmaktadır. Bu konuda bazı veli görüşleri şöyledir:

"...halka açık programların öğrenciler tarafından yapılması onlara güven kazandırıyor."

"...okulda yapılan etkinlikler çocuğumun ortama uyum sağlamasına ve utangaçlığını atmasına yardımcı oluyor."

"...sportif, kültürel yarışmalar ile seyahat programları önemli..."

"...yarışmaların daha da bilgilendirdiğini düşünüyorum."

"...ders dışı etkinliklerin olumlu davranışlar kazandırdığını düşünüyorum."

"...sosyal faaliyetlerde görev alarak arkadaşlar arasında da iyi bir iletişimin geliştiğini..."

"...koro etkinliğinin faydalı olduğunu düşünüyorum."

"...yapılan etkinliklerde hitabetinin geliştiğini düşünüyorum."

"...satranç beyin gücünü geliştiriyor."

Ayrıca öğrencilerin, sportif ve kültürel yarışmalarda görev almaları kendini öz güven açısından güdülediğini ve sosyal iletişimlerinin olumlu yönde geliştiği anlaşılmaktadır.

3. Yönetici ve Öğretmenlerden Beklentiler

İyi Örnek Olmak

Bu tema altında 51 veli yönetici ve öğretmenlerden beklentiler ile ilgili olarak; öğretmenlerin öğrencilerle birebir ilgilenmesi, öğretmenlerin sözüne itibar etmek, öğrencilerin öğretmenlerini örnek alması gibi hususlarda yoğunlaşmaktadır. Ayrıca okul yönetimi ve öğretmenlerin birlikte hareket ederek öğrencilerin geleceğine olumlu etkilerinin olduklarını düşünmektedirler. Bu konuda bazı veli görüşleri şöyledir:

"...öğrenci her zaman öğretmenini ailesinin önünde tutuyor..."

"...öğretmen sevgiyle değer veriyor."

"...davranışlarının gelişmesinde etkili olduğunu düşünüyorum."

"...inanıyoruz. Çünkü bu okula göndermemizin sebebi bu..."

"...bazı öğretmenler konuşmalarıyla iyi yönde etkiliyor."

"...sınıf hocalarından çok memnunuz."

"...öğretmen ve yöneticilerin örnek olduğunu düşünüyorum... başarılı öğretmenlerin davranışlarını taklit ediyor."

"...öğretmenler çok iyi hepsi bir şeyler yapmak için çabalıyor."

Öğretmenlerin, öğrencilerine sevgiyle yaklaşması, onlarla birebir ilgilenmeleri, sorunlarına eğilmeleri, ev ziyaretleri düzenlemeleri ve onları aile olarak görmeleri, ailesi uzakta olan öğrencilerin kaldığı pansiyonu ziyaret etmeleri öğrencilerde öz güven gelişimine katkı sağladığı anlaşılmaktadır. Ayrıca okul yönetimi ve öğretmenlerin olumlu tutumlarıyla ilgili olarak öğrenci devamsızlığının azaldığı, öğrencilerin derslerinde başarılı olduğu ve okula severek gittikleri veliler tarafından ifade edilmektedir. Bunun yanında bazı öğrencilerin de devamsızlık, veli ilgisizliği ve ders çalışmama gibi sorunlarının olduğu belirtilmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Değerler, toplumun soya-kültürel değerlerine anlam veren temel ölçütlerdir. Hızlı değişme ve farklılaşmaların yaşandığı günümüzde teknolojinin ilerlemesi ve küreselleşme gibi olgular nedeniyle toplumsal değerlerin değişmeden kalması ve değişmeden aktarılması neredeyse imkânsızdır. Son yıllarda kaybolmaya yüz tutmuş değerlerimizi koruma ve yaşatma konusu çocuk ve ergen psikolojisi ve eğitimi ile yakından ilgilenen veli ve eğitimcileri ciddi olarak düşünmeye sevk etmiştir. Ahlaki kişiliğin oluşmasında oldukça belirleyici olan sosyal ve

kültürel çevre ve bu çevrede hâkim olan değerlere sahip olan toplumların kimliklerini korudukları gözlenmiştir. Günümüz eğitim sistemini öncelikle iyi insan, sağlam karakterli bireyler yetiştirmeyi hedef almalıdır. Bunun için her şeyden önce öğretmenlerin eğitimin, ahlaki ya da değer boyutunu anlama, içselleştirme ve bunları öğrencilere aktarabilme yeterliliğini taşıyabilmeleri gerekmektedir. Değerleri tanımak ve anlamak için de bütün derslerin üstünde özel bir eğitim dili geliştirme ihtiyacı söz konusudur. Okulların da bireylere olumlu davranış eğilimlerinin kazandırılması, geliştirilmesi ve sürdürülmesinde önemli bir görevi bulunmaktadır.

Karakter ve değerler eğitiminin ailede ve okulda paralel bir şekilde işleyişini sağlamak önemlidir. Bunun için velilerinin okula karşı ilgisini artıracak çalışmaların yapılması ve okul aile birliklerinin aktif hale getirilmesi gerekir. Ailelerin toplumsal çevrenin gereksinimlerini okul ortamına taşıdığı ve okulun toplumun beklentilerini karşılayabilmesi ve beklentiler doğrultusunda gelişimini sağlayabilmesi de büyük oranda okul-aile işbirliği ve etkileşimi ile ilgili olduğu ifade edilmektedir. (Balkar, 2009: 106).

KAYNAKÇA

- Akbaş, O. (2008). Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (16), 9-27.
- Akinoğlu, O. (2003). Bir Eğitim Değeri Olarak Eleştirel Düşünme, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (3), 7-26.
- Aktan, D. ve Turan, S. (2008). Okul Hayatında Var Olan ve Olması Düşünülen Sosyal Değerler, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (2), 227-259.
- Aktay, Y. (2003). Amerika'da Kudüs'ü Kurmak İçin: Mormonlarda Din ve Değerler Eğitimi, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (3), 27-64.
- Akyürek, S. (2003). Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde Kavram Haritalarının Kullanımı, *Değerler Eğitimi Dergisi*. 1 (3), 65-85.
- Aslanargun, E. (2011). Türk Milli Eğitim Sisteminin Yapısı, *Eğitim Bilimine Giriş*, 48-64, (Editörler S. Turan, Y. Özden), Ankara: Pegem Akademi.
- Atay, S. (2003). Türk Yönetici Adaylarının, Siyasal ve Dini Tercihleri ile Yaşam Değerleri Arasındaki İlişki, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (3), 87-120.
- Aydın, M. (2003). Gençliğin Değer Algısı: Konya Örneği, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (3), 121-144.
- Balcı, F.A ve Yelken, T.Y. (2010). İlköğretim Öğretmenlerinin Değer Kavramına Yükladıkları Kavramlar, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 81-90.
- Balkar, B. (2009). Okul-Aile İşbirliği Sürecine İlişkin Veli ve Öğretmen Görüşleri Üzerine Nitel Bir Çalışma, *Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 03 (36), 105-123.
- Baysal, Z. N ve Saman, O. (2010). İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencileri İle Değerler Üzerine Bir Çalışma, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (34), 56-69.
- Canatan, A. (2008). Toplumsal Değerler ve Yaşlılar, *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 1, 62-71.
- Çelenk, S. (2003). Okul Başarısının Ön Koşulu: Okul Aile Dayanışması, *İlköğretim Online E-Dergi*, 2(2). 28-34.
- Demirel, M. (2009). Sınıf Öğretmenlerinin ve Okul Yöneticilerinin Karakter Eğitimine İlişkin Öz-Yeterlilik İnançları, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37, 36-49.
- Ekşi, H. (2003). Temel İnsani Değerlerin Kazandırılmasında Bir Yaklaşım: Karakter Eğitimi Programları, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (1), 79-86.

- Erdem, R ve Kocabaş, İ. (2005). Eğitim Denetçilerinin Kültürel Değerleri, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (2), 199-207.
- Fidan, N.K. (2009). Öğretmen Adaylarının Değer Öğretimine İlişkin Görüşleri, *Kuramsal Eğitimbilim*, 2 (2), 1-18.
- Jackson, R. (2003). Başkalarının Dünya Görüşlerini Anlama: Din Eğitimine Yorumlayıcı Yaklaşımlar, (Çeviren: İbrahim Kapaklıkaya), *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (3), 189-215.
- Kanger, F. (2007). Hz. Muhammed Ahlakını Referans Alan Bir Karakter Eğitimi Modeli, Doktora Tezi, *Marmara Üniversitesi SBE İlahiyat Anabilim Dalı Din Eğitimi Bilim Dalı*.
- Kara, H. (2007). Yönetmelik Değerlerin Oluşumunu Etkileyen Etmenler ve Bunların Sorun Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Bir Araştırma, Doktora Tezi, *Dumlupınar Üniversitesi SBE İşletme Anabilim Dalı*.
- Katılmış, A. Ekşi, H ve Öztürk, C. (2010). Sosyal Bilgiler Dersi Kazanımlarıyla Bütünleştirilmiş Bilimsellik Odaklı Karakter Eğitimi Programının Etkililiği, *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 50-87.
- Kızılcıoğlu, A. (2003). İlköğretim Okullarında Bir Kırsal Yerleşmeye Düzenlenecek Gözlem Gezisinde Gerçekleştirilecek Etkinlikler İle Bir Gezi Planı Önerisi, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (9), 1-23.
- Kuş, E. (2009). *Nitel-Nitel Araştırma Teknikleri*. 3.Baskı. Ankara: Anı Yayınları.
- Özensel, E. (2003). Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değer, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (3), 217-239.
- Tamer, M. G. (2011). Okulların Demokratik ve Katılımcı Öğrenim Ortamlarına Dönüştürülmesi (Demokratik Okul Yönetimi), *Milli Eğitim Dergisi*, 40 (192), 1-25.
- Uyguç, N. (2003). Cinsiyet, Bireysel Değerler ve Meslek Seçimi, *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 93-103.
- Yıldırım, A ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. 7.Baskı. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yığittir, S. (2010). İlköğretim Öğrenci Velilerinin Okullarda Kazandırılmasını Arzuladığı Değerler, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8 (19), 207-223.